

LÄGESRAPPORT – Norra Djurgårdsstaden

Författare: Staffan Lorentz
Version: VB 2016

INNEHÅLL

Introduktion	3
Bakgrund	3
Mål och uppdrag.....	3
Uppdrag	3
Mål	3
Geografiska gränsdragningar	4
Övergripande viktiga händelser	5
Kommande period	9
Organisation	10
Bemanning	10
Projektledningsgrupp.....	11
Organisation för miljöstrategi	11
Styrgrupp	11
Tidsplaner och milstolpar	12
Plan- och byggprocess	15
Detaljplaner och program	15
Markanvisat.....	15
Färdigställt	15
Under utbyggnad och planering.....	15
Stadens entreprenader.....	15
Övriga förvaltningar	16
Avtal	16
Avtal med byggherrar	16
Avtal med övriga aktörer	16
Kommande avtal	16
Ekonomi	16
Hållbarhet.....	17
Redovisning utifrån miljöprofileringens vision och mål	17
Uppföljning av miljömål och krav	19
Redovisning av avvikelser	20
Risk och kvalitet	21
Kommunikation	21
Aktiviteter och löpande information.....	22

INTRODUKTION

Denna lägesrapport avser stadsutvecklingsområdet Norra Djurgårdsstaden såsom angivits i kommunfullmäktiges budget 2013 angående att projektet (formellt exploateringsnämnden) två gånger per år ska återrapportera projektet till KS utifrån byggande och uppföljning av miljöprogrammet. I uppföljningsanvisningarna anges att uppföljning och avvikelserapportering lämnas i samband med tertialrapport 1 och verksamhetsberättelse utifrån byggande, ekonomi och miljöprogram.

BAKGRUND

Stadsutvecklingsområdet Norra Djurgårdsstaden är en del av Stockholm som sträcker sig från Hjorthagen i norr till Loudden i söder. Ett flertal stora verksamheter återfinns inom området, såsom Värtahamnen, Frihamnen, Värtaverket med el- och kraftvärmeproduktion, Värtagasverket i Hjorthagen och oljedepåerna på Loudden. Stadsutvecklingen grundar sig på övergripande program fattat i kommunfullmäktige 2002.

MÅL OCH UPPDRAG

Uppdrag

De övergripande målen med Norra Djurgårdsstaden är att möta stadens växande behov av bostäder samt att vara ett föredöme för hållbar stadsutveckling. Detta sker genom att omvandla tidigare industrimark till en attraktiv och levande stadsdel med minst 12 000 lägenheter och 35 000 nya arbetsplatser där ambitiösa hållbarhetskrav ställs och innovativ miljöteknik och nya arbetssätt främjas. Ett miljö- och hållbarhetsprogram har tagits fram och antagits i KF 2010.

Mål

Nedan sammanställs projektets övergripande mål och tillvägagångssätt för att nå målen. Målen är fastställda genom politiska beslut rörande inriktning, planering, genomförande, miljö- och hållbarhetsprogram mm. på i huvudsak programområdesnivå. Effektmålen beskriver vad som ska uppnås med projektet och är indelade i ekologiska, ekonomiska och sociala mål samt mål för den fysiska utformningen i området.

I övriga styrdokument finns även projektmålen redovisade, som beskriver tillvägagångssätt; hur det arbetas i projektet för att målen ska nås.

EFFEKTMÅL

Ekonomiska mål

- En stadsdel som planeras och utformas för att tillvarata och långsiktigt hushålla med samhällets resurser.

- En stadsdel som byggs och förvaltas kostnadseffektivt.
- En stadsdel som möjliggör ett gott företagsklimat.
- En stadsdel där innovativa lösningar visas upp som profilerar Stockholm som en hållbar stad.

Mål för fysisk utformning

- En välintegrerad stadsdel med goda kommunikationer.
- En tillgänglig, vacker och omsorgsfullt gestaltad stadsdel där den värdefulla stads- och landskapsbilden tillvaratas.
- En stadsdel med robust struktur anpassad för att kunna möta framtida behov.
- En stadsdel som stärker och utvecklar områdets kvalitéer och tillvaratar kulturhistorisk bebyggelse.

Ekologiska mål

- En stadsdel där biologisk mångfald och ekologiska värden värnas.
- En stadsdel som är anpassad till framtida klimatförändringar.
- En resurssnål stadsdel med låg miljöpåverkan.

Sociala mål

- En stadsdel med varierat utbud av kommersiell och social service.
- En stadsdel med god tillgång till park- och grönområden samt platser för rekreation och kultur.
- En stadsdel som främjar social mångfald och integration.
- En säker, attraktiv och levande stadsmiljö som kan användas av alla.
- Goda möjligheter till deltagande och insyn för berörda i formandet av stadsdelen.

I samband med att revideringen av det befintliga miljö- och hållbarhetsprogrammet så har projektets målformuleringar setts över. Revideringen gjordes i nära samarbete med berörda förvaltningar och bolag och har redovisats för ställningstagande i styrgruppen och nämnderna. Programmet Hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden förväntas antas i kommunfullmäktige kv. 1 2017.

GEOGRAFISKA GRÄNSDRAGNINGAR

Norra Djurgårdsstaden omfattar Gasverksområdet, Värtahamnen och Frihamnen och innehåller redan nu såväl boende som verksamheter. Norra Djurgårdsstaden angränsar till bebyggelsen på Gärdet, till Kungliga Nationalstadsparken på Södra och Norra Djurgården och till Lilla Värtan. Staden är huvudsaklig markägare. Projektet är indelat där Hjorthagen omfattar bebyggelse fram till 2025. Södra Värtahamnen 2013-2026. Frihamnen, Containerhamnen och Loudden från 2019 till minst 2030.

ÖVERGRIPANDE VIKTIGA HÄNDELSER

Vid rapporteringstillfället har inflyttning skett i ca 2 100 nya lägenheter i Norra Djurgårdsstaden, en blandning av hyresrätter, bostadsrätter och studentlägenheter. Sedan förra rapporteringstillfället har en större markanvisning gjorts för kontor i Södra Värtahamnen till Bonnier Fastigheter, samt för ca 900 lägenheter till 11 olika byggherrar.

Projektet har sedan framtagandet av de första detaljplanerna fokuserat på att få fram fördjupade program, lagakraftvunna lov, planer och tillstånd, samt på genomförande av markrening och etablering av erforderlig infrastruktur inför byggherrarnas byggstart.

51 projekt är markanvisade i drygt tio etapper, varav några med samma byggherre för två eller tre projekt. Projektet fortsätter att styra hållbarhetsarbetet i enlighet med stadens mål och ambitioner för hållbart byggande, dvs. genom krav på byggherrarna samt entreprenader utifrån projektets miljö- och hållbarhetsprogram. Höga hållbarhetskrav har lett till utveckling av nya verktyg och arbetssätt som ger ny kunskap och uppmuntrar till kreativitet och minska miljöpåverkan.

Handlingsprogram som omfattar hållbarhetskrav för samtliga aktuella etapper finns framtagna, som riktar sig dels mot byggherrar dels stadens eget arbete när det gäller planering, byggande och förvaltning av allmän platsmark. Handlingsprogrammen är en av bilagorna till de avtal som tecknas mellan staden och byggherrarna och är styrande. Utöver handlingsprogram ställs hållbarhetskrav även i stadens egna entreprenader. Uppföljning av markanvisade byggherrar och stadens entreprenader pågår kontinuerligt.

Fortums anläggningar har uppgraderats i klassning enligt den s.k. **Sevesolagstiftningen** och därmed ställs högre krav på utredningar kring samhällsrisker i de detaljplaner som tas fram i stadsutvecklingsprojektet, bland annat från Länsstyrelsen. Riskerna utgörs bland annat av hantering och transporter av farligt gods och farliga ämnen till anläggningarna i kombination med en stadsutveckling med människor som bor, arbetar reser etc. Ett stort antal detaljplaner innehållande bostäder, kontor mm är beroende av att riskfrågorna kan hanteras. ett omfattande utredningsarbete tillsammans med berörda aktörer och myndigheter har genomförts under 2016 och projektet har återupptagit planeringen av de näraliggande projekten. Nu finns strategier för att hantera riskfrågan.

Staden ansvarar för drift och utbyggnad av **sopsugsanläggning** tills planerna för Hjorthagen kommit så långt att omfattningen av den kommande samfälligheten är klar. Under 2017 är de sista detaljplanerna i Hjorthagen på samråd, och kommande byggrätter och ledningsdragningar mm är därmed utredda. Förberedelserna för gemensamhetsanläggning för **sopsug har vilat under andra halvan av 2016, då Stockholm Vatten har genomfört en analys av huvudmannaskapsfrågan**. Sopsugsterminalen har färdigställts och är i drift i ett berggrum invid Gasverket. Tills staden överlämnat anläggningen debiterar staden den faktiska driftskostnaden för anläggningen till de anslutna fastigheterna utifrån ljus byggnadsarea på fastigheten.

Utredningar pågår tillsammans med Trafikverket om **avveckling av bangården Värtan Östra** kopplat till flytt av containerhantering till Norvikudden, i syfte att möjliggöra en stadsmässig kapacitetsstark boulevard genom hamnområdet. I nuläget ser det svårt ut att kunna avveckla tillräckligt många spår utmed Södra Hamnvägen. Hamnen har startat utbyggnaden av Norvik vilket möjliggör stadens exploateringar i hamnen och avvecklingen av järnvägsdelar mm. Planering har även påbörjats med Trafikverket kring framtida kopplingar i området till **Östlig Förbindelse**.

Anläggning pågår av **hamn påfarten**, vilket är en direkt länk mellan Värtahamnen till Norra Länken i avvaktan på slutliga lösningar för väg och spår inom kv. Valpariso. Även slutliga lösningar för **kollektivtrafikförsörjning** och utfallet av **Sverigeförhandlingen** är nödvändiga att klargöra.

Kapacitetsutredningar har genomförts för att säkerställa att hamnens verksamhet på Värta- och Frihamnspiren långsiktigt kan trafikförsörjas och hur det kan ske i samklang med planerad stadsutveckling inklusive krav på tillgänglighet, trafikhierarki och hållbarhetsprofil.

I **Gasverket** pågår detaljplanering och framtagande av exploateringsavtal för skola, scen och idrottshall samt för verksamheter mm i befintliga industribyggnader som sparas, såsom museum, kontor, inomhusklätteranläggning och handel. Markanvisning har gjorts i Gasverket även för ca 200 lägenheter och ett musikhotell. Översyn av stadens scenprojekt i Gasklocka 2 och projektet skal flyttas från fastighetskontoret till exploateringskontoret. Då färdigställande av skola, förskola och idrottshall är viktiga så styr projektet mot att säkerställa genomförandet. Under året har olika omarbetningar gjorts i de ingående projekten och nu pågår ett intensivt arbete att säkerställa ekonomi för staden och de ingående aktörerna utan att göra avkall på de höga bevarandekraven och det omfattande renings- och ombyggnadsarbete som krävs för att ta om hand om Gasverket.

I kvarteret **Starkströmmen** pågår detaljplanering för en driftdepå för Norra Länken, kopplat till en kontorsexploatering som Vasakronan planerar på fastigheten, samt för en större datahall med energiåtervinning som drivs av Fortum tillsammans med Bahnhof.

Etapp **Norra 1** är slutredovisad, inflyttad och färdigställd.

I etappen **Västra** är nu alla husen inflyttade, utom ca 150 lägenheter och en förskola i Svenska Bostäders kvarter. Det färdigställs under våren 2017. Även två förskolor och ett flertal butiker och caféer etc. är inflyttade.

I etappen **Norra 2** har alla byggherrar startat med grundläggning och husproduktion för bostäder, lokaler, förskola mm. De första flyttade in februari 2016.

Detaljplanearbete är klart för kvarteret **Jackproppen** för ca 40 bostäder i form av radhus, förskola och parklek invid Hjorthagsparken. Här kommer parken utvecklas och utgöra en

naturlig länk mellan nya och gamla områden i Hjorthagen. Genomförandebeslut är klart men detaljplanen överklagades till första instans och har ännu inte vunnit laga kraft.

I etappen **Ängsbotten** beslutade Länsstyrelsen att upphäva detaljplanen för att säkerställa hur de ca 500 lägenheterna kan uppföras i närhet till Värtabanan och dess tågtrafik med buller. Omtag har gjorts och ny detaljplan är ute på samråd medan utbyggnad av gata, bro och park undantagits från beslutet och kan påbörjas i enlighet med genomförandebeslutet.

I etappen **Gasklocka 3 och 4** har Mark- och miljödomstolens dom kommit rörande plan för bostäder med hänsyn till emissioner från Värtaverket och byggnadens påverkan på Nationalstadsparken. Domen medger en väsentligt lägre byggnad än planerat, endast ca 110 m över nollplanet. Rivningslov har givits men rivning inväntar överklagad upphandling av entreprenaden.

Markrening har under året genomförts och start av anläggning av byggvägar och infrastruktur pågår nu, inför byggstart för bostäder, förskolor och lokaler av de knappt tio byggherrarna i etappen **Brofästet**.

För **Bobergsgatan** pågår projektering för dess förlängning i slutligt läge mot Ropsten. **Gasverksvägen** mellan Bobergsgatan och Rådjursstigen är stängd för ombyggnad sedan december 2014 för markrening och för att frigöra mark bland annat till idrottshall, skola och förskola. Fram till våren 2018 kommer den även behöva stängas för gång och cykel.

Stadens **bygglogistikcenter** är i drift i Ropsten och samtliga byggherrar nyttjar detta, liksom stadens egna entreprenörer- för godsleveranser, lagring, avfallshantering, bevakning, trafikstyrning mm. Ett flertal **forskningsprojekt** är knutna till verksamheten.

I etappen **Ropsten-Kolkajen** pågår detaljplanearbete för ca 2 000 bostäder samt kontor och handel, där ett nyttjande av kajområdena för utemiljöer, park och bad mm. är ett starkt inslag, liksom byggnation av bostäder på en ö som planeras att anläggas för att tillvarata det kollektivtrafikhärläget och områdets höga kvalitéer. Avtal och markanvisning finns med Fortum kring hur deras **värmepumpanläggning** ska inrymmas i utbyggnaden. Planering pågår med Lidingö om **broar** för spårtrafik, med SLL kring utbyggnad av **bussterminal**, och med Stockholms Parkerings AB om anläggande av **garage** i bergrum för etappens parkeringsbehov. Markanvisning kommer ske inom ett år, utöver de kvarter närmast Lidingöbron som givits tidig markreservations 2015. En **medborgardialog** hölls 2015 och detaljplanen var på samråd maj-juni 2016. Båtopplägningsplatsen i Ropsten har **evakuerats**. Staden har medverkat till att ersättningsplatser kunnat ordnas i Sollentuna kommun.

I **Energihamnen** pågår diskussioner mellan **Hamnen**, **Fortum**, SLL, Staden och **Cementa** om den framtida markanvändningen kopplat till tillstånd och de avtal som finns mellan parterna och behov av anläggningar för trafik via spår, väg och fartyg för fortsatt verksamhet. Fortum kommer utveckla delar av Energihamnen för sin verksamhet och Hamnen kommer inrymma bunkerbränsle för fartyg i Energihamnen. Ett flertal trafikslag för gods och persontrafik genomkorsar området och den befintliga markanvändningen, dess

tillstånd, avtal, riskavstånd mm. begränsar möjligheterna till stora förändringar utan kostsamma investeringar för ledningar, pir, kaj, spår etc. Projektet genomför här en tunnel mellan Norra Hamnvägen och Lidingövägen för koppling mellan Värtapiren och Norra Länken.

Byggnation av både **Värtapiren** och **Värtaterminalen** var i sitt slutskede under 2016, vilket är ett viktigt steg för stadsutvecklingen i Södra Värtahamnen. Ny lag om hamnbuller och bostäder trädde i kraft 1 januari 2015 vilket möjliggör fler bostäder i hamnområdet.

I kvarteret **Valparaiso** pågår detaljplanering för kontor, handel och eventuellt även bostäder, med villkoren att riskfrågor och trafikkapacitet till Hamnen och Norra Länken kan säkersällas.

I **Södra Värtahamnen** har markanvisning skett för kontor och ca 200 hyresrätter i kv. Hull och markanvisning har gjorts efter tävling med fast markpris, för 650 bostadsrättslägenheter där aspekter inom hållbarhet, ambitionsnivå och kvalitet var avgörande. Detaljplanen som kommer innehålla ca 2 000 lägenheter och ett flertal kvarter för handel och kontor mm är nu på samråd. Kommunfullmäktige fattade reviderat **inriktningsbeslut** juni 2016 rörande exploateringen i Södra Värtan.

I **Frihamnen** har en struktur tagits fram för stadsutveckling i gränssnittet mellan stad och hamn som säkerställer kapacitet för trafik till och från hamnen och som innehåller knappt 2 000 lägenheter. Exploateringsnämnden godkände under 2015 fortsatta medel för utredningar och ersättning till Hamnen för nedlagda utgifter för att tomställa området för exploatering, för vidare beslut till kommunfullmäktige. Den del som utgörs av att containerverksamheten flyttas, är beroende av att Hamnen påbörjar byggnationen av Norviksudden.

I **Loudden** pågår utredningar om evakuering, sanering, riksintresse mm kopplat till att avtalen för oljeverksamheten tar slut efter 2019. Detta görs ihop med Hamnen, oljebolagen och berörda myndigheter, och stadsbyggnadskontoret förbereder för att påbörja programarbete för stadsutvecklingen. Under året har några av verksamheterna på området påbörjat sin avveckling. Avvecklingen har stor regional påverkan och Länsstyrelsen bevakar frågor rörande andra oljedepåer och lagerhållning, risk, kapacitet etc.

2010 fattades beslut om att Norra Djurgårdsstaden ska vara miljöprofilerat. Fortfarande ligger fokus på att utveckla och **ständigt förbättra** handlingsprogram (som innehåller krav på byggherrar och stadens entreprenader), rutiner och mallar, uppföljning, mm.

Samverkan med berörda förvaltningar och bolag sker i fokusgrupper och miljöprofilgrupp där strategier och riktlinjer tas fram, analyseras och utvärderas för att säkerställa att miljöprofileringens vision och mål kan uppnås.

Ett webbaserat **uppföljningsverktyg** används i uppföljningen av byggherrar från och med etappen Norra 2.

För projektet görs en årsvis **hållbarhetsredovisning** och en **uppföljningsrapport**, där hittills uppnådda resultat avseende energianvändning, parkeringsplatser, grönytefaktor, mm. sammanfattas. Redovisningen för 2016 publiceras under mars på projektets webbplats samt som trycksak. År 2015 fick NDS priset av C40 för bästa hållbara stadsutvecklingsprojekt vilket har genererat stort intresse för stadens arbete med hållbarhet.

Projektet har arbetat intensivt med att sprida de goda erfarenheterna från Norra Djurgårdsstadens hållbarhetsarbete till övriga projekt inom staden.

Samtliga inflyttande bjuds in att ta del av information i samband med inflyttning, En ny mötesplats - "Hållplatsen" - har skapats som ger förskolebarn och deras föräldrar möjlighet att utforska olika hållbara teman som klimatsmart mat och återvinning. Under hösten har en boendeenkät genomförts som visar mycket goda resultat. Totalt 94 % av de boende uppger att de är antingen mycket nöjda eller ganska nöjda med att bo i Norra Djurgårdsstaden.

Ett 20-tal forsknings- och utvecklingsprojekt bedrivs och har sitt ursprung inom Norra Djurgårdsstaden och resultaten sprids över hela landet såsom resultaten från c/o City, mobilt återbrukscentrum samt den digitala IT-planen.

Kommande period

Inom respektive etapp eller kvarter enligt ovan kommer program-, plan eller genomförandearbeten fortlöpa i enlighet med Norra Djurgårdsstadens projektplan och med respektive delprojektplan. Sammanställningar och ställningstaganden efter plansamråd kommer att göras för Södra Värtan, Kolkajen, bergrumsgaraget med flera. Omtag görs för Ängsbotten. Stort fokus kommer att läggas på genomförbarheten av Gasverkets delprojekt såsom skola, idrottshall, scen, museum, handel, lokaler och bostäder avseende ekonomi, tidplan, avtal och genomförandeåtgärder såsom ombyggnad, rening och bevarande.

Under 2017 kommer nästan samtliga delområden i Hjorthagen och i Södra Värtahamnen och i Energihamnen vara under planering eller genomförande.

Markanvisningar kommer att göras för drygt 2 500 lägenheter och för flera kvarter med kontor, men tidplanen för detta kommer anpassas för att säkerställa att riskfrågor kring kraftvärmeproduktionen och Sevesolagstiftning är korrekt hanterade i planprocesserna, samt till säkerställande av bullerfrågor från hamn och spår och dess koppling till möjligheterna till stadsutveckling med bostäder och arbetsplatser. Markanvisning kommer att ske för olika upplåtelse- och boendeformer, för en blandad stadsmiljö och stor vikt kommer läggas på att de offentliga miljöerna som planeras och byggs blir attraktiva och välkomnar alla Stockholmare, besökare och verksamma.

Start av markrening vid Södra Kajen kommer att ske och fortsättning av entreprenaderna för Hamnpåfarten.

För bränslehanteringen på Loudden kommer arbete med inventeringar och med saneringsplan fortsätta under 2017 samordnad med Stockholms Hamnar AB och de på Loudden verksamma bolagen.

Det reviderade Programmet för Hållbar Stadsutveckling förväntas antas i kommunfullmäktige kv. 1 2017. Vidareutveckling av hållbarhetskraven i handlingsprogrammen, vilka är bilaga till markanvisnings- och exploateringsavtal, görs i de förvaltnings- och bolagsöverskridande fokusgrupperna.

Kompetensprogram för aktuella detaljplaneetapper genomförs kontinuerligt och bidrar till ökad förståelse och kompetens inom hållbar stadsutveckling. Under 2017 kommer kompetensprogrammet för byggherrar i Södra Värtan fortsättas och i Kolkajen påbörjas.

Fortsatt arbete med uppföljningsdatabas för att underlätta hanteringen av miljödata och fortsatt arbete att ta fram indikatorer för att beskriva måluppfyllelse. Den akademiska referensgruppen, som innehåller ledande forskare inom hållbar stadsutveckling, används som bollplank inom framtagandet av indikatorer.

Arbetet med uppföljningen av stadens egna projekt inleds genom att digitalisera via projektkorten som tas fram för respektive etapp och kopplas sedan till uppföljningsdatabasen. Diskussioner pågår om erfarenheter kan överföras till andra projekt inom staden.

Fortsatt arbete med pågående FoU-projekt enligt Norra Djurgårdsstadens FoU-plan, med fokus på helhetssyn där extern finansiering söks.

Bygglogistikcentret för Norra Djurgårdsstadens samtliga byggherrar och entreprenader kommer under 2017 fortsatt att utvärderas avseende emissioner.

Resultat från tester och metodstudier inom hållbarhetsarbetet kommer att vidareutvecklas för att kunna utgöra grund för fortsatta arbetet i projektet och koncept för erfarenhetsåterföring till övriga projekt inom staden kommer att tas fram och en kompetensöverföring kommer att säkerställas.

Internt kommer projektet driva frågor rörande organisation, bemanning, ekonomi, kvalitet, arbetsmiljö mm för att säkerställa framdrift och måluppfyllelse.

ORGANISATION

Bemanning

Projektet sorterar under exploateringsnämnden, och bemannas från bland annat exploateringskontoret, trafikkontoret och stadsbyggnadskontoret. Organisationen är uppdelad på planering och genomförande för de olika programområdena Hjorthagen och

Södra Värtahamnen, med Frihamnen/Loudden i avvaktan på avveckling av nuvarande verksamheter, samt stöd- och stabsfunktioner.

Från exploateringskontoret deltar ca 11 anställda. Även miljöförvaltningen, Östermalms stadsdelsförvaltning, kulturförvaltningen, Stockholm Vatten, Stockholms hamnar, fastighetskontoret och andra förvaltningar och bolag har resurser knutna till Norra Djurgårdsstaden. Till stor del anlitar exploateringskontoret konsulter, som idag uppgår till ca 30 på heltid. Ett projektkontor finns på Bobergsgatan i Gasverket. Under 2016 fanns sex examensarbetare knutna till projektet.

Projektleddningsgrupp

Norra Djurgårdsstadens projektleddningsgrupp leds av projektchef med deltagande från chefer för planering resp. genomförande i Värtan och Hjorthagen, miljösamordnare, stadsbyggnadskontorets planansvarige för Norra Djurgårdsstaden samt Norra Djurgårdsstadens kommunikatör.

Organisation för miljöstrategi

Som stöd för att genomföra den satsning för att projektets miljöprofil ska genomföras finns en miljöstrategiorganisation där förslag till krav och åtgärder för staden och andra inom projektet utreds, i enlighet med Norra Djurgårdsstadens miljö- och hållbarhetsprogram. Här sker sammanlänkningen av miljöprofileringen och projektet. Exploateringskontoret har drivit miljöstyrningsprocessen genom fokusgrupper, miljöprofilgrupp, styrgrupp, forskningsprojekt mm. Det förvaltnings- och bolagsöverskridande samarbetet samt samverkan mellan miljö- och projektorganisationen har lett till tydligare arbets- och ansvarsstrukturer.

Styrgrupp

Projektets styrgrupp består bland annat av stadsdirektören, förvaltningscheferna från miljöförvaltningen, exploateringskontoret, trafikkontoret, stadsbyggnadskontoret, fastighetskontoret och Östermalms stadsdelsförvaltning. I styrgruppen ingår även Vd:n för Stockholms Hamnar AB samt controller från stadsledningskontoret och från Stockholms Stadshus AB. I samband med att avfallsfrågorna överförts till Stockholm Vatten AB från trafikkontoret diskuteras att styrgruppen utökas med deras deltagande.

TIDSPLANER OCH MILSTOLPAR

Nedan redovisas översiktliga tidplaner för Norra Djurgårdsstadens olika delar, innehållande tidpunkt för byggherrars/aktörers egna tidigaste byggstart och egna första inflytt/drifftagande, samt antal lägenheter etc. Notera att tider och skeden i de flesta fall egentligen är överlappande och att omfattning kan komma att sänkas pga överklaganden etc.

Norra Djurgårdsstaden - Tidsplan för Hjorthagen

1. Norra 1 (färdigbyggt)
Byggstart: 2011
Inflyttning: 2012-2014
Bostäder: 670
Lokalyta: 1200 kvm

2. Västra
Byggstart: 2012
Inflyttning: 2014-2017
Bostäder: 1230
Lokalyta: ca 3200 kvm

3. Norra 2
Byggstart: 2014
Inflyttning: 2016-2017
Bostäder: 600
Lokalyta: 2500 kvm

4. Gasverket
Gasverket Västra
Byggstart: 2015
Inflyttning: 2019

Gasverket Östra
Byggstart: 2017
Inflyttning: 2020
Bostäder: 190

Lokalyta: 80 000 kvm

5. Gasklocka 3 och 4
Byggstart: 2016
Inflyttning: 2019
Bostäder: 320
Lokalyta: ca 1600 kvm

6. Brofästet
Byggstart: 2016
Inflyttning: 2018-2019
Bostäder: ca 580
Lokalyta: 3000 kvm

7. Ängsbotten
Byggstart: 2017
Inflyttning: 2019
Bostäder: 520
Lokalyta: 3000 kvm

8. Jackproppen
Byggstart: 2017
Inflyttning: 2019
Bostäder: 40

9. Starkströmmen
Byggstart: 2017-2018
Inflyttning: 2019-2020

10. Kolkajen
Byggstart: 2019
Inflyttning: 2021-2025
Bostäder: 1200-1400
Lokalyta: 11000 kvm

11. Ropsten
Byggstart: 2019
Inflyttning: 2021-2025
Bostäder: 750
Lokalyta: 60 000 kvm

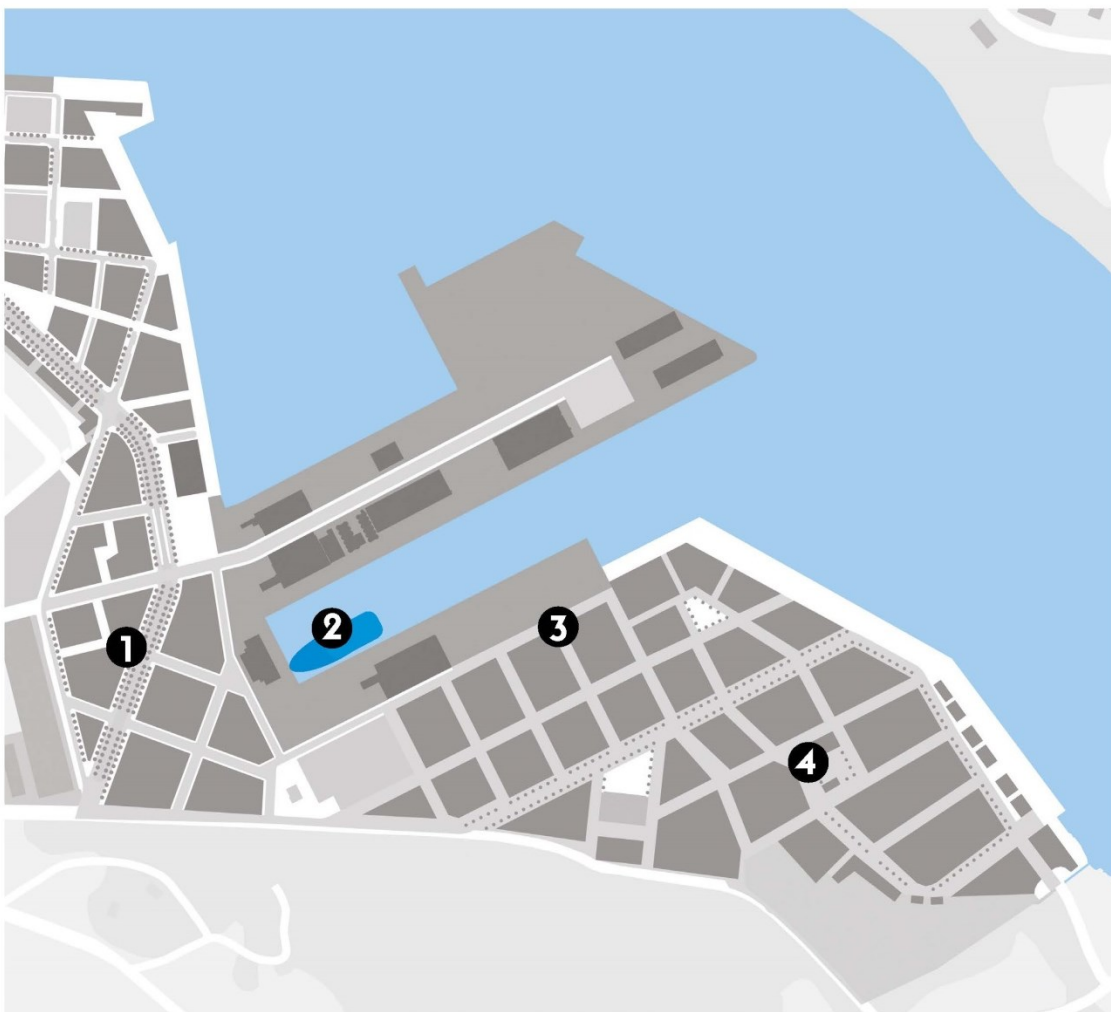
12. Elektriciteten
Byggstart: 2019
Inflyttning: 2025

Norra Djurgårdsstaden Tidsplan för Södra Värtahamnen

Tidsplan för Frihamnen och Loudden

1. Frihamnen

Inflyttning: 2029-2032

Bostäder: ca 1700

Kontor och handel: ca 75.000 kvm

2. Studentfartyg

Inflyttning: ca 2021

Bostäder: ca 600

Markanvisning: Grand Campus AB

3. Containerhamnen

Inflyttning: ca 2023

Arbetsplatser: ca 1000

Inflyttning: ca 2029

Bostäder: ca 500

4. Loudden

Inflyttning: ca 2025

Arbetsplatser: ca 1000

Inflyttning: ca 2023-2029

Bostäder: ca 3500

PLAN- OCH BYGGPROCESS

Detaljplaner och program

Detaljplan finns lagakraftvunna för Värtapiren, Norra 1, Norra 2, Brofästet, Västra, Gasverket Västra, Lilla Gasverket och för sopsugens bergrum. Ytterligare ca 20 detaljplaner är påbörjade för bostäder, handel, kontor eller anläggningar, samt järnvägsplan för Spårväg City. Planprogram har upprättats för Hjorthagen och Södra Värtahamnen och kommer att göras för Frihamnen, Containerhamnen/Loudden.

Markanvisat

5 100 lägenheter har markanvisats i Norra Djurgårdsstaden. (Varav en del av det som tidigare markanvisats i Hjorthagen är nu färdigställt.) Cirka 370 000 kvm kontor, handel och verksamheter finns markanvisat, i huvudsak i Södra Värtahamnen. I Södra Värtahamnen är 200 hyresrätter anvisade och ca 865 bostadsrätter, samt två förskolor varav en är friliggande. I Frihamnen är ca 500 studentlägenheter markanvisade på ett fartyg.

Samtliga kontor och annan verksamhet är direktanvisade. Fördelningen i upplåtelseform har från att ha varit jämn nu fått en övervikt mot bostadsrätt. De första 2 000 lägenheterna markanvisades med tomträtt oavsett upplåtelseform. I etapperna Norra 2 och Brofästet har anbudstävlingar genomförts för byggrätter avseende bostadsrätter. Tävling avseende plusenergihus har genomförts för hyresrätter i Brofästet, och avseende hållbarhet samt referenser och fast pris har genomförts i Södra Värtan. Direktanvisning har genomförts för övriga hyresrätter och för bostadsrätterna i Gasverket och i Jackproppen, samt delar av Södra Värtan som tillägg till befintlig fastighetsägares projekt.

Färdigställt

Totalt har nu i Norra Djurgårdsstaden inflytt skett i mer än 2 100 lägenheter. Ca 300 av dessa är studentlägenheter. Norra 1 är helt inflyttat. I samtliga kvarter i Västra har inflytt gjorts, förutom i kv. Björnlandet som är under produktion. Fem nya förskolor är tagna i drift.

Under utbyggnad och planering

Projektet har en utbyggnadstakt om ca 500 lägenheter per år. När byggnationen i Värtan kommer igång, ökar byggtakten till minst 800 inflyttningsklara lägenheter per år. Utbyggnadstakten kan komma att utvecklas beroende på marknadsläge, upplåtelseformer och projekttyp. Det bostadshus som ska ersätta Gasklocka 4 har minskats i höjd via dom efter överklagningar i planprocessen.

Totalt planeras för ca 600 studentlägenheter i Hjorthagen. Utbyggnad pågår för skola, idrottshall, och inom kort de övriga verksamheter som kommer att inrymmas i gasverket.

Stadens entreprenader

Staden driver entreprenader för renovering av Södra Kajen i Värtan, Hamnpåfarten, Gasverksvägen, finplanering i Västra och markrening, byggvägar och infrastruktur i Gasverket Gasklocka 3&4, och Brofästet. Hela Norra 1 är klar, liksom del av Bobergsgatan, Storängstorget, Hjorthagsparken i Västra och även torget vid Ropstens T-bana i Hjorthagen.

Övriga förvaltningar

Staden driver även, genom Stockholms Hamnar AB, utbyggnaden av Värtapiren och genom fastighetskontoret och SISAB projekt såsom förskolor, parklek, skola i gasverket och idrottshall vid Hjorthagens IP.

AVTAL

Avtal med byggherrar

Samtliga delprojekt omfattas av de i exploateringsprocessen förekommande avtalen, markanvisning och avtal om genomförande samt försäljnings- eller upplåtelseavtal. För de projekt som startats efter beslutet om miljöprofilering biläggs även ett handlingsprogram som är styrande med krav och åtgärder rörande hållbarhet. Samtliga etapper har handlingsprogram tecknade med stadens avtalsparter.

Avtal med övriga aktörer

Projektets ramverk formas av de avtal som tidigare tecknats mellan staden och övriga aktörer i eller vid Norra Djurgårdsstaden, såsom med Hamnen, Kungliga Djurgårdens Förvaltning, Trafikverket, SL, Fortum, Lidingö, samt genom kontoret och andra förvaltningar.

Markanvisningsavtal finns nu med Fortum om värmepumpen i Ropsten.

Kommande avtal

Av kommande avtal kan nämnas:

- Ytterligare uppgörelse mellan staden och Trafikverket rörande bangårdarna i Värtan
- Avtal mellan staden, Hamnen och Fortum rörande tillägg till Ramavtal för Hjorthagen omfattande bland annat arrende och markfrågor i Energihamnen och vid Värtaverket
- Avtal mellan staden och Hamnen rörande markfrågor i Frihamnen
- Avtal med Lidingö kommun rörande bro, spårväg och anläggningar mm i Ropsten.
- Avtal med trafikförvaltningen om ändrade spårvägsspår för Lidingöbanan, ny bussterminal mm i Ropsten.

Dessutom kommer längre fram avtal rörande avveckling och markrening i Loudden och i Containerhamnen.

EKONOMI

I bilagan redovisas rörande exploateringsnämndens utgifter avvikelse mellan projektets prognos i verksamhetsplan respektive reviderade prognos i tertialrapporten för de tre kommande åren respektive avvikelse mellan genomförandebeslut/inriktningsbeslut och projektets slutprognos.

I övrigt hänvisas till stadens ordinarie budgetuppföljning.

HÅLLBARHET

Redovisning utifrån miljöprofileringens vision och mål

Övergripande hållbarhetsprogram

Det av kommunfullmäktige beslutade miljö- och hållbarhetsprogram för hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden (2010) har reviderats för att säkerställa att projektet förblir ett spjutspetsprojekt inom hållbar stadsutveckling. Projektet har uppdragits av styrgruppen att periodiskt revidera programmet med samma tidsintervall och i anslutning till stadens revidering av Stockholms miljöprogram. Stadsbyggnadskontorets framarbetade stadsbyggnadsprinciper för Norra Djurgårdsstaden som beskriver planer för områdets fysiska utveckling, kommer att integreras med de reviderade hållbarhetsmålen. Dessa båda parallella processer skapar ett ramverk för hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden.

Framtida revidering av Norra Djurgårdsstadens miljö- och hållbarhetsprogram kommer att ske utifrån en iterativ process. Den akademiska referensgruppen som har bildats är ett bollplank i revideringen.

Arbetet genomförs i nära samarbete med stadens förvaltningar och bolag för att bibehålla samsynen kring frågorna och att ytterligare förstärka samarbetet. De förvaltningar och bolag som aktivt deltar i revideringsprocessen är exploateringskontoret, stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret, miljöförvaltningen, Östermalms stadsdelsförvaltning, Stockholms Hamnar och Stockholm Vatten. Övriga förvaltningar och bolag som berörs får möjlighet att granska dokumentet. Ett slutligt dokument "Program för hållbar stadsutveckling i NDS" har färdigställts, godkändes av berörda nämnder och styrelser och ligger nu för beslut i kommunfullmäktige i januari 2017.

Forskning och utveckling leder till innovativa lösningar

För att uppnå de ambitiösa hållbarhetsmålen har staden inlett FoU-projekt, oftast i triple-helix-konstellationer, finansierade via Vinnova, EU, Energimyndigheten m.fl. I Norra Djurgårdsstaden bedrivs för närvarande ca 20 FoU-projekt. Dessutom bedriver externa aktörer ytterligare projekt inom NDS. Under 2016 har staden fått extern finansiering om 12 mnkr.

I projektet "Mat i cirkulära robusta system – MACRO" tas fram underlag för program- och systemhandlingsprojektering för sorterande avloppssystem i Södra Värtan, Kolkajen och Ropsten. Energisystemanalys genomförs för att tydliggöra principer för optimala energilösningar och småskalig energilagring i Loudden. Innovationsupphandling för markrening i Kolkajen pågår.

NDS färdplan för Climate Positive Development Programme, CPDP, (tidigare Clinton Climate Initiative, CCI) har skickats till C40 i november. Arbetet har pågått i nära

samarbete med berörda förvaltningar. Beräkningar visar att Norra Djurgårdsstaden kan enligt CPDP-ramverket bli klimatpositivt.

En prämupphandlas för att **hantera massor** på ett mer kostnadseffektivt och mindre miljöpåverkande sätt. Staden har etablerat ett **bygglogistikcenter** dit alla markanvisade byggherrar måste ansluta sig till. Detta resulterar i mindre transporter i och till området och därmed mindre utsläpp och bättre arbetsmiljö. Utvärdering av arbetet pågår.

Två koncept av **framtidens återbrukscentral** har tagits fram via en innovationsupphandling, en mobil version s k ”pop-up” och en permanent version. Under hösten har ”pop-up:en” byggts och invigts i NDS. Den kommer att användas över hela staden under 2017. Stockholm Vatten AB förbereder just nu ett genomförandebeslut för en permanent lösning av ett ”återbrukshus” i Gasverksområdet i Norra Djurgårdsstaden.

Ett verktyg som har inspirerats av grönytefaktorn, **mobilitetsindex**, har tagits fram och testats i markanvisningar i Södra Värtan. Staden har tagit fram en förklaringsmodell, **Reflow**, som är en vidareutveckling av Hammarby Sjöstads kretsloppsmodell. Staden kommer att ansöka om ett FoU-projekt för att fördjupa innehållet i modellen. Samarbete med utbildningsförvaltningen pågår för att kunna använda modellen i Stockholms skolors undervisning om hållbarhet.

I NDS utvecklas ett **LCA-verktyg** och första resultaten visar att det krävs vidare utveckling. Exploateringskontoret kommer tillsammans med miljöförvaltningen och fastighetskontoret under 2017 medverka i utvecklingsprojekt tillsammans med IVL och KTH för att ta fram ett gratis LCA-verktyg.

Under hösten startades ett FoU-projekt ”**Smart Energy City**”, där 150 familjer i Norra 2 kan se och styra sin energianvändning i realtid. I projektet deltar KTH, Energimyndigheten, ABB, Electrolux, Ellevio, Ericsson, Fortum, Bonava, Heba och Erik Wallin.

Erfarenhetsåterföring till stadens övriga projekt pågår. Detta har lett till att stadens övriga projekt kommer delvis att använda verktyg och lösningar som utvecklats i NDS-projektet såsom bygglogistikcentret, krav och verifieringar vad gäller energi, grönytefaktorn, materialval och digitala krav, arbetssätt såsom fokusgrupper, kompetensprogram, uppföljningsmodellen samt projektkort för ekonomisk uppföljning mm. Metoder för erfarenhetsöverföring från tidiga etapper samt från övriga projekt har upprättats inom avdelningen.

Kompetensutveckling

Staden anordnar kontinuerligt kompetensprogram för byggherrar i markanvisade etapper och för stadens stadsplanerare, planprojektledare, genomförandeprojektledare och konsulter. Kompetensprogrammet är en seminarieriserie med syfte att öka kompetensen i olika hållbarhetsfrågor och att bjuda in till dialog. Under 2016 har flera kompetensseminarier hållits av. byggherrar i Södra Värtan och allmän platsmark.

Ett forum för hållbara lösningar har hållits.

På bygglogistikcentret genomgår all personal på byggarbetsplatserna en halv dags utbildning där information om miljöprofileringen ingår.

Boendedialog

Introduktionsmöten och seminarier har hållits för de nyinflyttade i Norra Djurgårdsstaden. Initiativ såsom biodling och stadsodling har fortsatt varit mycket populära.

Boendenätverket HIND är fortfarande aktivt inom området och inkluderar befintliga och nya boende i Hjorthagen. Medborgardialog planeras för utbyggnaden av Södra Värtan.

Under hösten har en medborgarenkät genomförts. Totalt 94 % av de boende uppger att de är antingen mycket nöjda eller ganska nöjda med att bo i Norra Djurgårdsstaden. Mest nöjda är de boende med tillgången till parker och naturområden. 77 % av de boende är antingen mycket eller ganska nöjda med tillgången till gångbana/trottoar. Minst nöjda uppger de boende att de är med kollektivtrafiken. När det gäller källsortering är andelen bland boende i Norra Djurgårdsstaden som anger att de alltid sorterar ut 10 procentenheter högre eller mer än i staden som helhet.

Uppföljning av miljömål och krav

Sammanfattningsvis är projektet på bra väg att uppfylla målen. I frågor kring målformuleringar om fossilbränslefri stadsdel och social integration, konsumtion och livsstilar mm finns med nuvarande beslutsläge och uppdrag utmaningar kopplade till projektets rådighet i respektive fråga. Revideringen av Program för Hållbar Stadstutveckling i NDS bidrar till att målen blir tydligare och uppföljningsbara. Ansvar och uppföljningsmått framgår på ett tydligare sätt.

Inom ramen för C40-samarbetet där Norra Djurgårdstaden är ett projekt inom CPDP, används färdplaner för att se över vägval att bli en klimatpositiv stadsdel 2030. Färdplanen visar att nuvarande krav i Norra Djurgårdstaden leder till en sänkning av koldioxid-emissioner med 60 % per år jämfört med 2010-års byggande i Hammarby Sjöstad. Beräkningar visar också att om projektet skulle skärpa kraven ytterligare kan emissionerna minskas med upp till 80 %.

Erfarenheter från uppföljning av byggherrar hittills

Ett webbaserat uppföljningssystem har implementerats och använts i etapperna Norra 2 och framåt. Sammanfattningsvis kan sägas att uppföljning av de etapper som omfattas av miljöprofileringen tydligt visar att stadens upplägg att kräva redovisning redan i tidiga skeden är avgörande för om hållbarhetskraven nås eller inte då kraven påverkar byggnadens utformning.

Systematisk uppföljning och granskningsprocessen bidrar till ökad dialog och förståelse för kraven och gemensamma beräkningsförutsättningar bidrar till jämförbarhet.

Samtliga byggherrar har även fortsättningsvis visat höga ambitioner och förutsättningar finns för att nå merparten av kraven. Begäran om ändringar av och avvikelser från kraven har lämnats in och har mest handlat om de krav som staden har preciserat mellan

markanvisning och exploateringsavtal, samt att kraven i viss utsträckning inte är anpassade till vissa typer av användning, t ex studentbostäder.

Uppföljning av stadens egna projekt

När det gäller stadens egna projekt har staden utarbetat rutiner för miljöstyrning som säkerställer att miljöprofileringen arbetas in i projekteringshandlingar såväl som under produktion och förvaltning.

Resultaten från uppföljningarna för 2016 kommer att publiceras mars 2017.

Redovisning av avvikelser

Konstaterade avvikelser resp. risk för avvikelse fram till och med rapporteringstillfället:

1. Återföring av näringsämnen till jordbruket

För stora delar av Hjorthagen kommer det inte att vara möjligt att bygga sorterande avloppssystem i och med att infrastrukturen redan var planerad och projekterad när beslutet om miljöprofilering togs. Pilotprojekt i enstaka byggnader planeras dock i Hjorthagen. Underlag för program- och systemhandlingsskede för sorterande avloppssystem tas fram inom FoU-projektet Macro (fr o m Kolkajen/Ropsten och Södra Värtan).

2. Optimal återvinning av energi från matavfallsfraktionen i Hjorthagen

Matavfall från de delar av Hjorthagen som byggs samlas in via avloppsnätet. Detta innebär att mellan 50 och 60 % av biogaspotentialen tillvaratas.

3. Fossilbränslefri stadsdel 2030

Trafiken är inte bunden till det geografiska området i NDS utan är ett regionalt fenomen. Om målet ska nås måste användandet av fossila bränslen inom stadsdelen regleras som är svårt att påverka inom ramarna för stadsutvecklingsprojektet. För att nå målet krävs nationella styrmedel som även kan innebära att lagstiftning behöver ändras. Denna fråga lyfts särskilt i revideringen av hållbarhetsprogrammet.

4. Offentliga byggnader ska utgöra spjutspetsprojekt för hållbart byggande

I egna nybyggnadsprojekt i stadsdelen gör stadens bolag och förvaltningar avvägningar mellan spjutspetsmålet och andra mål bland annat ekonomiska och bevarandeaspekter, vilket kan leda till avvikelse.

5. Innovativt sopsugssystem

För sopsugssystemet i Hjorthagen diskuteras gemensamhetsanläggning som driftsform. Detta innebär begränsningar för staden att ställa krav men även vidareutveckla systemet för att åstadkomma en ökad hållbarhet i avfallshanteringen.

RISK OCH KVALITET

För samtliga projekt genomförs en riskanalys i samband med kalkylering inför genomförandebeslut. Riskanalysen följs upp under projektering och sammanställs för respektive entreprenad, som en del i det ekonomiska prognosarbetet. Risker utgår sedan successivt under projektet och när en entreprenad är avslutad är riskerna närmast noll. Varje risk är förenad med en kostnad. För byggherrars samordnade och stadens egna arbeten pågår ett omfattande arbetsmiljöarbete i syfte att minimera tillbud och skador.

Enligt SSIP:s modell för projektstyrning ligger följande risker högst;

- Projektledning och resurser
- Marknadskonjunktur
- Genomförandefrågor kopplat till Spårväg City
- Avveckling av bränslehantering i Loudden
- Avveckling av Östra bangården
- Frågor kopplat till Lidingöbron

Kvalitetssäkring genomförs övergripande och för varje delprojekt. Arbetet inbegriper även arbetsmiljöaspekter. Övergripande arbetar projektet med en genomförandeplan och kvalitetssäkring av ekonomin genomförs genom tydliga rutiner för mängdavtagning, underrättelser (UR) och ändringshantering (ÅTA). Ett verktyg för att förbättra den ekonomiska kvalitetssäkringen har tagits fram. Utökade krav och tydliggörande av miljökrav i en s.k. ”MEG” (miljökrav i entreprenadens genomförande) och även kvalitetskrav i en s.k. ”KEG” (kvalitetskrav i entreprenadens genomförande) har utarbetats. Synpunkter har lämnats på upphandlingsdokument och förfarande och förbättringar sker kontinuerligt.

Risk för avvikelser rörande måluppfyllelse för vissa hållbarhetsfrågor förekommer särskilt på systemnivå. Dessa redovisas ovan varav vissa kommer kunna tas lösas för senare etapper i utvecklingen, eller lösas genom att beslut fattas om nya strukturer, eller utgå alternativt omformuleras.

KOMMUNIKATION

Kommunikationen för Norra Djurgårdsstaden har följt fastställd kommunikationsplan och aktivitetsplan. Vid behov har projektspecifika kommunikations- och aktivitetsplaner tagits fram separat.

Norra Djurgårdsstaden har ett omfattande antal intressenter som på olika sätt kan få långtgående inverkan på projektets framgång.

Mycket av Norra Djurgårdsstaden kommunikation bygger på samarbeten kring kommunikation med olika aktörer. Samarbete sker bland annat med olika förvaltningar och bolag inom Stockholms stad, det kan vara på webbplatsen stockholm.se, mässor och konferenser. Allt oftare sker kommunikation i samarbete med externa aktörer.

MÅLGRUPPER

Norra Djurgårdsstaden har ett omfattande antal intressenter och målgrupper - nationella såväl som internationella. Det är bland annat medarbetare, medborgare, byggherrar, konsulter och entreprenörer och beslutsfattare. Ett flertal aktörer förhåller sig dessutom till och kommunicerar projektet utifrån sitt perspektiv.

Löpande genomförs en mängd kommunikationsinsatser som riktar sig till våra olika målgrupper. Inflyttningen till stadsdelen sker succesivt och målgruppen boende blir en allt viktigare målgrupp för projektet att kommunicera de omfattande arbeten och förändringar som sker i området.

Projektets uppdrag att sprida erfarenheter och fånga kunskap från andra innebär att kunna ta emot allt fler besöksförfrågningar från beslutsfattare, politiker, tjänstemän och specialister. Projektet har en besöksmottagning som har hanterats via kommunikationsavdelningen.

Interna målgrupper

Projektets medarbetare (såväl anställda som konsulter)

Berörda tjänstemän på exploateringskontoret och på flera förvaltningar och bolag i Stockholms stad.

Offentliga aktörer

Myndigheter, kommuner/städer/länder

Privata aktörer/bolag

Byggherrar, arkitekter och teknikkonsulter samt entreprenörer

Företag som driver utvecklings- och forskningsprojekt.

Företag i närområdet.

Medborgare och allmänhet

Medborgare, boende och arbetande i området.

Besökare/delegationer

Nationella och internationella besökare, allt ifrån skolklasser och företag till politiker och tjänstemän på alla nivåer.

Opinionsbildare

Politiker, forskare, experter, journalister och tyckare.

Aktiviteter och löpande information

Hemsidan www.stockholm.se/norradjurgardsstaden är projektets prioriterade kanal och har cirka 6-7 000 besökare varje månad, samt högt deltagande i sociala medier såsom Facebook och Twitter. Hemsidan uppdateras flera gånger i veckan och ska alltid innehålla korrekt fakta, de senaste besluten och dokumenten, aktuellt arbete, illustrativa kartor och kontaktuppgifter. Angelägna frågor från nyinflyttade är kollektivtrafiken, service i området och en fungerande infrastruktur.

Projektets senaste attitydundersökning redovisar att boende och företag i hög utsträckning är positiva till utvecklingen i Norra Djurgårdsstaden, och dess hållbarhetsprofil

Nyhetsbrevet går ut till boende och intresserade åtta gånger per år. Det anordnas också boendeinformation, där projektet bjuder in nyinflyttade för att ta del av information och för att kunna ställa frågor direkt till kommunens tjänstemän. Vid behov delar vi ut information direkt i brevlådan hos de boende i stadsdelen.

Projektet tog under 2016 emot nästan 5 000 besökare. Kommuner, politiker, myndigheter, skolor och journalister, såväl nationella som internationella gäster besökte Norra Djurgårdsstaden. Det är en ökning med upp emot 1 000 besökare.

Projektet arbetar proaktivt mot media för händelser som berör projektet och har etablerat ett bra samarbete med både lokaltidningar och nationella tidningar. Lokaltidningarna är en viktig kanal gentemot boende och verksamma i området.

Bilagor:**1 Ekonomi**